

Vertaisvuorovaikutus, yhteisöllisyys ja ryhmän ilmapiiri (henkilöstölomake)

Tällä arviointityökalulla arvioidaan seuraavien laatuindikaattorien toteutumista:

Henkilöstö rakentaa myönteisen oppimisympäristön lapsille. Ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, oppimaan innostava ja välittävä.

Henkilöstö ja lapset yhdessä muodostavat oppijoiden yhteisön, jossa kaikkien lasten mielekäs osallistuminen toimintaan toteutuu. Henkilöstö tukee lasten ryhmätoimintaa ohjaten ja esimerkkiä antaen.

Henkilöstö rakentaa ja ohjaa ryhmän toimintakulttuuria systemaattisesti siten, että se edistää, pitää yllä ja kehittää yhteenkuuluvuutta. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa kokea olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Henkilöstö tukee lasten monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä.

Tällä arviointityökalulla varhaiskasvatuksen henkilöstö voi arvioida varhaiskasvatuksen psyykkistä ja sosiaalista oppimisympäristöä, kuten ryhmän ilmapiiriä, yhteisöllisyyttä ja lasten keskinäisten suhteiden ja vertaisvuorovaikutuksen tukemista. Lisäksi työkalulla voidaan arvioida yhteisöllistä oppimista sekä kiusaamisen huomaamista ja siihen puuttumista.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee huolehtia siitä, että jokaisella varhaiskasvatusyhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua ryhmän toimintaan ja vuorovaikutukseen. Muita kunnioittavassa ja yhteisvastuullisessa oppimisympäristössä on turvallinen ilmapiiri, jossa erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätyssä. Turvallista ilmapiiriä edistävät myös yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Oppivassa yhteisössä lasten ajatuksille ja tunteille on tilaa ja heitä kannustetaan kokeilemaan uusia toimintatapoja. Lapsia rohkaistaan kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyteen ja sallitaan myös erehtyminen. Yhteisöä vahvistavia tekijöitä ovat muun muassa yhdessä tekeminen sekä ryhmässä syntyvät osallisuuden kokemukset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.)

Työkalun avulla henkilöstö arvioi mahdollisuuksiaan tukea lasten vertaisvuorovaikutusta sekä vahvistaa yhteenkuuluvuutta ryhmässä. Väittämillä arvioidaan muun muassa sitä, miten lapsia tuetaan osoittamaan välittämistä ja huolenpitoa toisiaan kohtaan sekä iloitsemaan yhdessä onnistumisista. Yhteisöllisen oppimisen osalta arvioidaan esimerkiksi lasten erilaisten ajatusten ja mielipiteiden huomioimista ja rikastamista osana pedagogista toimintaa. Väittämillä arvioidaan myös ryhmän toiminnan ohjaamista, kuten henkilöstön kykyä tukea lapsia toisten kuuntelemiseen ja omien näkemysten esiin tuomiseen. Lisäksi väittämillä arvioidaan esimerkiksi kiusaamista ennaltaehkäisevän toimintakulttuurin luomista.

Esimerkkejä väittämistä:

- Näytämme lapsille, kuinka toista voi auttaa ja lohduttaa, ja kuinka toisesta voi pitää huolta.

- Huolehdimme siitä, että jokainen lapsi perheineen tuntee itsensä hyväksytyksi ja ryhmämme arvostetuksi jäseneksi.
- Tartumme lasten ajatuksiin ja ideoihin sekä rikastamme niitä eteenpäin ryhmän toiminnassa.
- Ohjaamme lapsia kuuntelemaan toisiaan sekä ilmaisemaan ja perustelemaan omia näkökantojaan.
- Kykenemme tunnistamaan erilaisia kiusaamisen muotoja ja tilanteita, joissa lapsi suljetaan toistuvasti ryhmätilanteiden ulkopuolelle.

Työkaluun liittyviä pohdintakysymyksiä:

- Miltä yhteenkuuluvuus tuntuu meistä itsestämme ja miten lapset voisivat kokea sen. Millaisilla yhteisesti sovitulla käytännöllä voimme rakentaa yhteenkuuluvuutta lapsiryhmässämme?
- Miten tuemme lasten monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja niiden ylläpitämistä yleisesti ja silloin, kun ryhmään saapuu uusi lapsi?
- Miten huolehdimme siitä, että kaikki lapset ryhmässämme voisivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin ovat?
- Millaisia toimintatapoja olemme miettineet sellaisten tilanteiden varalle, että lapsi jää toistuvasti ryhmän toiminnan ulkopuolelle? Miten keskustelemme lasten kanssa siitä, miten voitaisiin toimia, ettei ketään ryhmässä jätetä yksin?
- Millaisilla käytännöillä mahdollistamme lasten yhteisen oppimisen ja yhteistoiminnan?

Työkalun laatimiseen on osallistunut tutkijat Merja Koivula (Jyväskylän yliopisto), Antti Rajala (Helsingin yliopisto) ja Jaana Juutinen (Oulun yliopisto).